

SAVAŞ TUTSAKLARININ KAMUOYUNDA DİJİTAL GÖSTERİME SUNULMASINDAN DOĞAN İNSANCIL HUKUK SORUNLARI

*Humanitarian Law Issues Arising from Digital Display
of War Prisoners to the Public*

A. Füsün ARSAVA*

Öz

Sosyal medya çağında savaş tutsaklarının dijital olarak gösterime sokulma uygulaması önemli bir tartışma konusu oluşturmaktadır. Savaş tutsaklarının dijital yayınlarla kişiselleştirilmeleri onların bedensel zarara uğramalarına yol açabileceği gibi onurlarına da zarar verme potansiyeline sahiptir. Bu durum savaş tutsaklarının sübjektif hakları ile enformasyona dayanan modern savaş yöntemlerinin örtüşmediğini göstermektedir. Savaş tutsaklarının tehlikeye maruz bırakılmasının ve onurlarının kırılmasının toplumun bilgilendirilmesi gerekçesi ile savunulması mümkün değildir. Savaş tutsaklarının teşhiri İnsancıl Hukukun ihlali dışında insanlık dışı muamele olarak savaş suçu teşkil etmekte ve Uluslararası Ceza Hukuku sorumluluğuna da yol açabilmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü bedensel zarar vermemekle beraber nefret uyandıran sosyal değersizleştirmeye ve kişilik haklarını yok etmeye yol açan eylemlerin insanlık dışı muamele teşkil ettiğini, dolayısı ile savaş suçu oluşturabileceğini kabul etmektedir. Makale dijital yayınların İnsancıl Hukukta yol açtığı sorunlara ve bu bağlamda önerilen çözümlere ışık tutmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Savaş tutsakları, savaş suçları, dijital gösterim, kamuoyunun merakından korunma, insan onurunun zedelenmesi

Abstract

In the age of social media, the practice of digitally displaying prisoners of war is a matter of significant debate. Personalizing prisoners of war with digital publications may cause them to suffer physical harm and may also harm their dignity. This situation shows that the subjective rights of prisoners of war do not coincide with modern war methods based on information. It is not possible to justify exposing prisoners of war to danger and degrading their dignity on the grounds of informing the public. The display of prisoners of war constitutes a war crime as inhumane treatment, apart from a violation of Humanitarian Law, and may also give rise to International Criminal Law liability. The Statute of the International Criminal Court recognizes that actions that do not cause bodily harm but lead to hateful social devaluation and destruction of personal rights constitute inhuman treatment and may therefore constitute war crimes. The

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 10.02.2025

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 22.04.2025

* Prof. Dr., Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Uluslararası Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Ankara-Türkiye, fusun.arsava@atilim.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2275-7664>.

article sheds light on the problems caused by digital publications in Humanitarian Law and the solutions proposed in this context.

Keywords: Prisoners of war, war crimes, digital display, Protection from public curiosity, damage to human dignity

GİRİŞ

Savaş bir medya olayı mıdır?¹ 2022 Şubat ve Mayıs ayları arasında sadece BM İnsan Hakları Yüksek Komiserlik bürosu (OHCHR) tarafından Ukrayna ve Rus savaş tutsaklarının çıplak yahut dayanılmaz ıstıraplarını gösteren 178 internet videosu yayınlamıştır. Silahlı çatışma mağduru savaş tutsaklarının televizyon ve internette gösterilmesi savaş tutsaklarının hukuki statüsünün günümüz İnsancıl Hukuku’nda devletlerarası ve simetrik silahlı çatışmaların söz konusu olduğu geçmiş zamanlara nazaran daha kapsamlı tartışılmasına yol açmıştır.²

Dijital gösterimin sınırları Uluslararası Hukukta şimdiye dek somut olarak çizilmemiştir. 2020’de Uluslararası Kızılhaç Komitesi (IKRK) savaş tutsaklarının kişiselleştirilmesi bağlamında caiz olan ve olmayan gösterimler için kriterler saptayarak Uluslararası İnsancıl Hukuk’ta bir ilk adım atmıştır.³ 1949 tarihli III No.lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fıkrası muvacehesinde savaş tutsaklarının kamuoyunun merakından korunma hakkı bağlamında gündeme gelen yorum çalışmalarına Uluslararası Kızılhaç Komitesi’nin belirlediği kriterler önemli katkı yapmıştır.⁴ Bunun dışında normatif olarak savaş tutsaklarının kişiselleştirilmesi kriterinin yorumu için herhangi başka bir ipucu bulunmamaktadır. Sistematik, teleolojik ve tarihi yorum yöntemleri ile bu kriterin somutlaştırılmasında III No.lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fıkrası dayanak alınmaktadır. Savaş tutanaklarının III No.lu Cenevre Sözleşmesi’nin 4.maddesi muvacehesinde insanca muamele edilmesi ve hakaretlerden ve kamuoyunun merakından korunması gerekmektedir. Bu koruma yükümlülüğü sadece kamuoyunun merakı ile sınırlı olmayıp, üçüncü kişilerin, gazetecilerin merakından korunmayı da kapsamaktadır.

Günümüzde III No.lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.maddesinde yeralan “toplum” (efkâr-ı umumiye) kavramı dinamik yorum tekniğine göre⁵ savaş tutsağının sadece bedensel varlığının değil, medyalaştırılan toplum merakından korunmasını da kapsamaktadır.⁶ Bu tablo III No.lu Cenevre Sözleşmesi’nin tarihsel olarak savaş tut-

¹ Jürgen Wilke, ‘Kriege als Medienereignis. Zur Geschichte seiner Vermittlung in der Neuzeit’, in Heinz-Peter Preußner (ed.), *Krieg in Medien*, (1.bs C.7 [57], Editions Rodopi, 2005) 83.

² Marco Sassòli, *International Humanitarian Law, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Rules, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Warfare*, (Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2019) 720.

³ Eve La Haye und Heike Niebergall-Lackner, ‘Art.13, Humane Treatment of Prisoners’ in ICRC (ed.), *Commentary on the Third Geneva Convention*, (Cambridge University Press, 2020), Rn.1627.

⁴ 12.08.1949 tarihli III No’lu Cenevre Sözleşmesi için bkz.: BGBl. II, 1954, s.838=UNTS 75, s.135

⁵ IGH, Namibia, Gutachten, v. 21.06.1971, ICJ Reports, 1971, 16 (Rn.53).

⁶ Michael Winter, ‘Der völkerrechtliche Schutz Kriegsgefangener von Abbildungen ihrer Person in

saklarının fiziki bütünlüğünün korunması için kabul edilen yükümlülüğün dijitalleşme ile beraber günümüzde dinamik yorum tekniği ışığında analogik olarak savaş tutsaklarının onurlarının korunmasını da içermesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

I. SAVAŞ TUTSAKLARININ TEŞHİRİ

Savaş tutsaklarının teşhir edilmesi ilkel karakterli bir uygulamadır. Propaganda nitelikli bu askeri uygulama antik Roma zafer gösterilerinden mirastır.⁷ 20. ve 21. yüzyılda da savaş tutsakları sivil halk önünde yenilgiye uğrayan tarafı demoralize etmek ve zafer kutlamak için teşhir edilmektedir. Fransız savaş tutsakları İkinci Dünya Savaşında Alman şehirlerinde, Amerikalı savaş tutsakları Vietnam savaşında Hanoi’de, İkinci Körfez Savaşında devlet başkanı Saddam Hüseyin Bağdat’ta, 2014’de Ukrayna savaş tutsakları Donetsk’te, Filistinli ve İsrailli savaş tutsakları Hamas-İsrail çatışmasında teşhir edilmişlerdir.⁸ 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nin ve daha önce 1929 tarihli sözleşmenin tarafları savaş tutsaklarını mevcut toplumun merakından koruma amaçlı olarak bu anlaşmalarda özel düzenlemeler yapmıştır. Savaş tutsaklarının teşhiri, mevcut insan kalabalığı tarafından savaş tutsaklarına yönelik kaba ve fiziki zarar veren eylemlere yol açmaktadır.

III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fıkrası savaş tutsaklarının öldürülmesini, sağlığına zarar verilmesini, zor kullanılmasını, korkutulmasını ve onlara hakareti yasaklamaktadır. III No’lu Cenevre Sözleşmesi görüldüğü gibi fiziki bütünlüğe yönelik geleneksel hükümler içermekte ve savaş tutsaklarına bu bağlamda topluma karşı koruma sağlamaktadır. Günümüz İnsancıl Hukuku muvacehesinde III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fıkrası savaş tutsaklarının teşhir edilmesinin onlara zor kullanılmasına, korkutulmasına, hakaret edilmesine yol açtığı takdirde savaş tutsaklarını koruma yükümlülüğünün ihlâl edilmiş olduğunu kabul etmektedir. Bu hükümde öngörülen yükümlülük savaş tutsaklarının ülkelelerine dönüşleri ertesinde kendilerinin ve yakınlarının korunmasını da içermektedir.⁹

A. Kişiselleştirmenin Tehlikeye Sokma Kriteri Teşkil Etmesi

III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fıkrasının savaş tutsaklarının toplumun zor kullanmasına ve hakaretine karşı korunmasını öngören içeriği madde hükmünün doğrudan tehlike yaratan eylemlerle sınırlı bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir. Televizyonda yahut internette savaş tutsaklarının gösterilerek kimliklerinin açıklanması savaş tutsakları bakımından doğrudan tehlike yaratma potansiyeline sahiptir. Savaş tutsaklarının fotoğraflarla yahut video çekimleri ile kişisel

den Medien’, (2004) 42 [4] AVR 425; Markus Stuke, *Der Rechtsstatus der Kriegsgefangenen im bewaffneten Konflikt*, (Mohr-Siebeck, 2017), 277.

⁷ Ida Östenberg, *Staging the World*, (Oxford University Press, 2009), 128.

⁸ La Haye und Niebergall-Lackner (n 3).

⁹ (Knut Dörmann and Laurent Colassis, ‘International Humanitarian Law in the Iraq Conflict’, (2004) [47] GYIL 293.

leştirilmesi onların tehlikeye maruz kalmalarına yol açması nedeniyle Uluslararası Hukukta caiz kabul edilmemektedir.¹⁰ Savaş tutsaklarının kimliğini ortaya koymayan uzaktan çekimlerin buna karşılık III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 3.fikrasına göre tehlike yaratma kriterini yerine getirmediği kabul edilmektedir.

B. İnsan Onurunu Koruma Mükellefiyeti

Savaş tutsaklarının teşhirin onları doğrudan tehlikeye sokmadığı durumlarda da savaş tutsaklarının onurunun korunmasını öngören hükümün ihlâli söz konusu olabilmekte, dolayısı ile Uluslararası Hukuk ihlâli ortaya çıkabilmektedir.¹¹ Toplumun merakına karşı savaş tutsaklarını koruma yükümlülüğü III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 1.fıkra, 1.cümlesinde yer alan savaş tutsaklarının insanca muamele edilmesi mükellefiyetinden istihraç edilmektedir. İnsanca muamele etme mükellefiyeti insan onuruna saygıyı içermektedir.¹² Her davranışın değil, insan onurunu ihlâl eden davranışların televizyon yahut internette gösterilmesi III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fikrasını ihlâl etme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin savaş tutsaklarının kişiliğinin ve onurunun korunmasına ilişkin 14.madde, 1.fikrası ile savaş tutsaklarına insanca muamele edilmesini öngören 13.maddesi arasında sistematik bir bağlantı bulunduğu kabul edilmektedir.¹³

1. Savaş Tutsaklarının Dijital Ortamda Teşhiri

Savaş tutsaklarının internet ve televizyonda teşhiri insan onurunu toplum önünde ağır şekilde ihlâl etmektedir. Bu bağlamda bedensel bütünlüğün korunması ve doğrudan tehlike yaratma kriterleri dikkate alınmamaktadır. Savaş tutsaklarının teşhirlerinin dünya çapında gösterilmesi mümkün olduğu için etkileri de büyüktür. Bu yayınların teknik olarak reproduksiyon ile çoğaltılması ve güncellenmesi olağanı bulunmaktadır. Televizyon yayınları ile verilen 1959 tarihli Vietnam savaşı¹⁴ ile sosyal medya Tik-Tok üzerinden yapılan 2022 tarihli Ukrayna savaşı yayınları arasında silahlı çatışmanın kapsamının ve hızının sunuluşunda önemli fark görülmektedir. Fotoğraflar modern silahlı çatışmanın gidişatını etkilemektedir. Savaş tutsaklarının fotoğraflarının enformasyon amaçlı dağıtımı ile yaratılan algı makro düzeyde etkili olmaktadır.¹⁵ Enformasyon amaçlı bu eylemler savaş tutsakları bakımından Cenevre Sözleşmesi ihlâli oluştursa da modern savaşların icrası bağlamında

¹⁰ Horst Fischer, ‘Fernsehaufnahme von Kriegsgefangenen: vom Verstoß zum Kriegsverbrechen’ (2003) [244D] Bofaxe.

¹¹ ICRC, Commentary on Convention III relative to the Treatment of Prisoners of War, 1960, Art.13, Abs.2.

¹² ICYT, Urteil v.25.06.1999, Rs IT-15-14/1-T, Rn.49.

¹³ Michael N.Schmitt *Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations*, (Cambridge University Press, 1956) 520 (Rule 135).

¹⁴ Gerhard Paul, ‘Living Room War’, in Hermann Nöring, Thomas F. Schneider, Rolf Spilker (eds.), *Bilderschichten. 2000 Jahre Nachrichten aus dem Krieg* (Vandenhoeck & Ruprecht, 2009) 342.

¹⁵ Julian Chifu, ‘Hybrid Warfare, Lawfare, Informational Warfare’ in Gregory Simons and Julian Chifu (eds.), *The Changing Face of Warfare in the 21st Century*, (Routledge, 2017) 35.

her zaman Uluslararası Hukuk ihlâli için yeterli görülmemektedir. Bu tablo savaş tutsaklarının sübjektif hakları ile enformasyona dayanan modern savaş yöntemlerinin örtüşmediğini ortaya koymaktadır.

Savaş tutsaklarına ilişkin fotoğraflı bilgiler sadece askeri bakımdan değil, haber değeri nedeni ile önemlidir. III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fıkrasının bu bakış açısı ile haberleşme özgürlüğüne¹⁶ sınırlama getiren *lex specialis* bir norm olarak görülmesi mümkündür.¹⁷ Özellikle yüksek mevkili savaş tutsaklarının fotoğrafları toplumsal enformasyon için çok değerlidir.¹⁸ Savaş tutsaklarının doğrudan tehlikeye maruz bırakılmasının veya onurlarının zedelenmesinin de ancak bu bağlamda toplumun bilgilendirilmesi gerekçesi ile savunulmasının mümkün olmadığı gözardı edilmemesi gerekmektedir.¹⁹

2. Uluslararası Hukukta Savaş Tutsaklarının Onurlarının Korunması

Dijital teşhirin hukuki değerlendirilmesi savaş tutsaklarının onurlarının korunması bakımından önemlidir. III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nde kullanılan kavram olarak onur kavramının incelenmesi caiz olan ve caiz olmayan teşhirlerin birbirinden ayrılmasını gerektirmektedir.

a. Sosyolojik Boyut

Savaş tutsaklarını elinde bulunduran devletin savaş tutsaklarının fotoğraflarını ve videolarını kendi amaçları için kullanması İnsancıl Hukuk bakımından problem teşkil etmemektedir.²⁰ İnsan onuru Niklas Luhmann’ın tanımı ile insana diğer insanlarla iletişimde kendini insan olarak hissettiren duygudur.²¹ Bu tanımdan hareket ederek internet ve televizyonda teşhirin insan onurunu ne ölçüde kırdığının tespitini yapmak mümkündür. Başka insanlarla ilişkilerinde toplum önünde sosyal değerini, kendisine saygısını, başkasından saygı görme beklentisini kaybeden insanın onuru zedelenmiş kabul edilmektedir.²² Savaş tutsaklarının içinde bulunduğu durum itibarı ile onuru zaten tehlikeye maruz bulunmaktadır.²³ Savaş tutsaklarının toplumun merakından korunması özünde onların onurlarının korunmasını sağlamaktadır.

¹⁶ Krş.: AİHK 19.md., 2.fık; BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi 19.md., 3.fık., a bendi; Amerikan İnsan Hakları Konvansiyonu 13.md., 2.fık., a bendi.

¹⁷ Nina Burri, *Bravery or Bravado?*, (Brill/Nijhoff, 2015), 262.

¹⁸ Emily Crawford and Alison Pert, *International Humanitarian Law*, (2.bs. Cambridge University Press 2022), 125.

¹⁹ Horst Fischer, ‘Protection of Prisoners of War’, in Dieter Fleck (ed.), *Handbuch des Humanitarian Völkerrechts in bewaffneten Konflikten*, (C.H.BECK, 1994), Rn.704.3.

²⁰ La Haye und Niebergall-Lackner (n 3) Rn.1628.

²¹ Niklas Luhmann, *Grundrechte als Institutionen, Schriften zum öffentlichen Recht*, (6.bs 24, Duncker&Humblot 2019), 68.

²² Suzanne Killmister, *Contours of Dignity*, (Oxford University Press, 2020) 53.

²³ Killmister (n 22) 96.

b. Normatif-Objektif Boyut

İnsan onurunun kişiliği temsil etmesi nedeni ile bireylerin toplum önünde kişiliklerini sorgulatan bir duruma düşürülmemesi gerekmektedir.²⁴ İnsan onurunun kırılması ile ilgili tereddüt normatif-objektif yaklaşım ışığında yapılacak rasyonel bir değerlendirme ile giderilmektedir. Bu bağlamda yapılacak değerlendirmede savaş tutsağının toplum tarafından önceden şekillendirilen kişiliğine uygun düşmesi için onur kavramının genel olarak değil, savaş tutsağının kültürel, sosyal ve dini özelliklerinin, yaşının ve cinsiyetinin dikkate alınarak yorumlanması gerekmektedir.²⁵ III No'lu Cenevre Sözleşmesi'ne sistematik bakış bu sözleşmenin de diğer üç Cenevre Sözleşmesi gibi spesifik koruma ihtiyaçlarına göre savaş tutsakları arasında ayırım yaptığı görülmektedir. Engelliler,²⁶ kadın tutsaklar,²⁷ yaş, sağlık durumu, mesleki nitelik²⁸ veya askeri rütbe²⁹ III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nde ayrı ayrı dikkate alınmıştır. Bu durum zorunlu olarak savaş tutsaklarının onurlarının korunması yaklaşımında da etkili olmaktadır. Bosna'da savaş tutsaklarının Sırp şarkıları söylemeye zorlanması, Sih'lerin saç ve sakallarının kesilmesi, Müslümanların hac önünde diz çöktürülmesi örneklerinde sosyal, kültürel şekillenmiş kişilik haklarının ihlâl edildiği kabul edilmiştir.³⁰ Bu bağlamda güncel bir örneği Ukrayna savaşında ağlayarak annesini telefonla arayan bir savaş tutsağının video görüntüsü vermiştir.³¹ Böyle bir tablo kimi toplumlarda duygusallık olarak görülürken askeri çevrelerde onur kırıcı olarak algılanmıştır. AİHM kararlarında AİHK'nin 3.maddesi muvacehesinde insan onurunun kırılma eşiğinin tayininde işin doğasının esas alınması, eşiğin aşılmasında belli ölçüde bir esneklik tanınması gerektiğini vurgulamıştır.³²

3. Onur Kırma Bağlamında Kişiselleştirmenin Anlamı

Yukarıda yer verilen onur yaklaşımı takip edildiği takdirde savaş tutsaklarının onurlarının kırıldığı kabulü için kişiselleştirme kriterinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Savaş tutsağının toplum önünde kişiliğini temsil eden özelliklerinin, örneğin yüzünün gösterilmesi yahut kimlik özelliklerinin ortaya konulması yahut

²⁴ Killmister (n 22).

²⁵ Heike Niebergall-Lackner, 'Art.14', in ICRC (ed.), *Commentary on the Third Geneva Convention* (Cambridge University Press, 2020) Rn.1659.

²⁶ III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 30.md., 2.fikrası.

²⁷ III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 14.md., 2.fik.; 25.md., 4.fik.; 29.md, 2.fik., 2.cümle; 97.md., 4.fik.; 108.md., 2.fik.

²⁸ III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 16.md.

²⁹ III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 39.md., 2,3.fikraları; 44.md., 1,2.fikraları; 45.md., 1.fik.; 49.md., 2,3.fikraları, 60.md.

³⁰ Nigel Rodley and Matt Pollard, *The Treatment of Prisoners under International Law*, (3. bs Oxford University Press, 2011), 128.

³¹ Gordon Rayner, 'We were deceived and used like meat shields', (03.03.2022) The Telegraph.

³² EGMR, Ireland v. The United Kingdom, Urteil v. 18.01.1978, Nr.5310/71, Rn.162; EGMR, Jallah v. Germany, Urteil v. 11.07.2006, Nr.54810/00, Rn.67.

tanınmasını sağlayan diğer özelliklerin dile getirilmesi, savaş tutsağının sosyal değerlerine ve kişiliğine saygı gösterilme hakkına zarar vermektedir. Bu bağlamda yüzünü göstermeye mecbur olanların yüzünü kaybedeceği özleyişi dile getirilmektedir. Savaş tutsağının tanınmayacak şekilde topluma gösterilmesi, aşağılayıcı bir manzara oluştursa dahi bu bağlamda İnsancıl Hukuk muvacehesinde onur kırıcı bir durumun ortaya çıktığı kabul edilmemektedir. Bunun sadece bir haber teşkil ettiği kabul edilmektedir.³³

Savaş tutsaklarının kişiselleştirilmesi, somut olarak teşhir edilmesi onur kırıcı olarak kabul edilmektedir. Özellikle askeri uygulamada kural olarak bu bağlamda pragmatik ve açık düzenlemeler mevcuttur.³⁴ Bununla birlikte savaş tutsağının kişiselleştirilmesi zorunlu olarak her zaman onur kırıcı olarak görülmemektedir.³⁵ Örneğin çay içerken görüntülenen bir savaş tutsağının onurunun kırıldığı ancak bu durumun olağan dışı onur kırıcı bir durum olarak algılanması halinde söz konusu olabilir.³⁶ Bu tablo savaş tutsaklarını kişiselleştiren ancak İnsancıl Hukuka uygun görüntülerinin de olabileceğini göstermektedir. Bu yaklaşım örneğin, Federal Alman Savunma Bakanlığı'nın savaş tutsaklarını kişiselleştiren görüntüleri kural olarak Uluslararası Hukuka aykırı niteleyen hizmet yönergesine uymamaktadır.³⁷ Aynı görüş savaş tutsaklarını kişiselleştirilen görüntüleri "*must normally be regarded as subjecting them to public curiosity*" olarak açıklayan Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından da paylaşılmaktadır. Bu sonuç savaş tutsaklarını kişiselleştiren görüntülerin III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 13.madde, 2.fikrasını ihlâl ettiğine ilişkin bir ipucu oluştursa da, her zaman savaş tutsaklarını doğrudan tehlikeye maruz bırakma ve onurlarını kırma kriterleri bakımından yeterli kabul edilmediğini göstermektedir.

II. SAVAŞ TUTSAKLARININ GÖRÜNTÜLERİNİN KAMUOYUNDA PAYLAŞILMASI - ULUSLARARASI CEZA HUKUKU İHLÂLİ

Savaş tutsaklarının görüntülerinin televizyon ve internette paylaşımı Uluslararası İnsancıl Hukukun ihlâli ötesinde ceza hukuku sorumluluğuna da yol açabilmektedir. Savaş tutsaklarının teşhirinin Uluslararası İnsancıl Hukukun ihlâli ötesinde savaş suçu olarak nitelendirilmesi uluslararası anlaşmalar hukukunun ve/veya uluslararası teamül hukukunun bu nitelendirmeyi kabul etmesine bağlıdır.³⁸ Savaş tutsaklarının

³³ Niebergall-Lackner (n 25).

³⁴ Gordon Risius and/ Michael A. Meyer, 'The Protection of Prisoners of War Against Insults and Public Curiosity', (2010) 33 [295] IRRC 288.

³⁵ Dan Saxon, 'Covering Syria. Legal and Ethical Obligations of Journalists', (2013) 2 [3] CJICL 411.

³⁶ Erich Kussbach, 'Die Würde der Kriegsgefangenen und der im Zusammenhang mit dem bewaffneten Konflikt Verstorbenen' in Dieter Fleck, Horst Fischer, Ulrike Froissart, Wolff Heintschel von Heinegge, Christian Raap (eds.), *Krisensicherung und Humanitärer Schutz, FS für Dieter Fleck* (Berliner Wissenschafts-Verlag, 2004), 341.

³⁷ BMVg. (Federal Almanya Savunma Bakanlığı), ZDv A-214/1, 2018, Rn.811.

³⁸ Robert Frau, '§36, Rn.36', in Knut Ipsen, (ed.), *Völkerrecht* (7.bs C.H.BECK, 2018).

teşhirinin belli kriterlere bağlı olarak İnsancıl Hukuku ihlâl ettiğinin kabul edilmesi aynı paralelde Uluslararası Ceza Hukuku ihlâlinin hangi kriterlere bağlı olarak kabul edilebileceği sorusunu doğurmaktadır. Bu sorunun cevabı için şimdiye dek mevcut olan kriterlerin yeterli olmadığını 2003 Irak Savaşından teşhir edilen savaş tutsakları örneği göstermiştir.³⁹

A. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünün Normatif Yaklaşımı

Dijital teşhir savaş tutsaklarının bedensel veya ruhsal ıstırap çekmesine ve zarar görmesine neden olan bir eylem olarak III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin ağır ihlâl-line (130.md.) yol açmakta ve dolayısı ile Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünün 8.madde, 2.fıkra, a bendi (ii) muvacehesinde 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ağır ihlalleri kapsamında savaş suçu teşkil etmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesine göre dijital görüntülerin savaş tutsağının ruhsal olarak önemli zarar görmesine neden olup olmadığı değerlendirmesinde görüntünün tür ve içeriği değil, savaş tutsağının somut durumda kendi kişisel duyguları önem taşımaktadır.⁴⁰

III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin savaş tutsaklarının toplumun merakından korunmasına ilişkin hükmü (13.madde, 2.fıkra) ağır ihlâl teşkil eden eylemlerin açıkça vurgulandığı 130.madde, 1.fıkra, 2.cümle hükmünden ayıran sistematığı, ağır ihlâl durumlarının sadece istisnai durumlarda kabul edilebileceğine ilişkin ipucu vermektedir. III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 13.madde, 2.fıkra hükmü her iki boyut (tehlikeye maruz bırakma ve onur kırma) itibarı ile ihlâl edildiği takdirde hak ihlâlinin ağır olduğu kabul edilmektedir. Diğer bir ifade ile savaş tutsaklarının teşhiri savaş tutsağının doğrudan tehlikeye maruz bırakıyor ve bunun ötesinde savaş tutsağının onurunu kırıyorsa hak ihlâlinin ağır olduğu tartışmasız kabul görmektedir. Savaş tutsaklarının tehlikeye maruz bırakılmasının diğer üç Cenevre Sözleşmesinde ön-görülen başka ağır ihlâllerle bağlantılı ortaya çıkmasının da mümkün olduğunun gözardı edilmemesi gerekmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi, Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi’nden farklı olarak⁴¹ Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünün 8.madde, 2.fıkra, 2.bendi muvacehesinde bedensel zarar doğması gerek-meksizin de insan onurunun nefret uyandıran eylemlerle zarar görmesi durumunda insanlık dışı muamele yapıldığını kabul etmektedir.⁴²

³⁹ James Crawford, ‘Commentary’, in Clare Dyer (ed.), *Film of PoWs within Geneva Rules*, (The Guardian 28.03.2003).

⁴⁰ ICTY, Urteil v. 2.11.2001, Rs. IT-98-30/1-T, Rn.143.

⁴¹ ICTY Urteil v. 3.3.2000, Rs. IT-95-14-T, Rn.154 vd. - Blaskic; ICTY, Urteil v. 26.2.2001, Rs. IT-95-14/2-T, Rn.256-Kordic and Cerkes; Knut Dörmann and Eve La Haye, ‘Art.130’, in ICRC (ed.), *Commentary on the Third Geneva Convention*, (Cambridge University Press, 2020), Rn.244.

⁴² ICTR, Urteil v.2.9.1998, Rs. ICTR - 96-4-T, Rn.688, 594 und 687 - Akayesu.

B. Onur Kırıcı Eylemler

Onur kırıcı eylemin kabulü için Uluslararası Ceza Hukuku içtihadında gerekli görülen nefret uyandıran eylemlere savaş tutsaklarına insan kalabalığı önünde çıplak spor hareketleri yapmaya zorlanması, yarı çıplak şehir merkezinde dolaştırılması örnekleri verilmektedir.⁴³ Toplum önünde sosyal onuru ağır ihlâl eden bu örnekler dijital seyirci önünde gerçekleştiği takdirde ağır onur ihlâli oluşturmaları nedeni ile savaş suçu olarak kabul edilmektedir.⁴⁴

1. Fotoğraf Dokümantasyonu

Savaş tutsaklarının fotoğraflarının dokümanite edilmesi, arşivlenmesi ve bu fotoğrafların savaş tutsaklarını elinde bulunduran devlet, basın yahut insani kuruluşlar tarafından yayınlanması karmaşık bir konu teşkil etmektedir. Yapılan dokümantasyon koşullara göre Uluslararası Ceza Hukuku ihlâli teşkil edebileceği gibi, savaş tutsaklarının haklarının temin edilmesine katkı da sağlayabilir.

2. Fotoğraf Dokümantasyonunun Hak İhlâli Teşkil Etmesi

Savaş tutsaklarının nefret uyandıran eylem mağduru olarak teşhiri kişilik haklarını ihlâl etmektedir. Dokümanite edilen eyleme nazaran daha ağır olmasa da maruz kalınan hak ihlâlinin fotoğraflarla toplumda teşhir edilmesi, sosyal değersizleştirme ve kişilik haklarını yok etmeye yol açması nedeniyle dokümanite edilen eylemden bağımsız yeni bir hak ihlâli teşkil etmektedir. İchtihatlarda kabul edildiği üzere toplum önünde seksüel eylemlere zorlanma örneğinde olduğu gibi dokümantasyon nefret uyandıran onursuzlaştırma eylemini daha da ağırlaştırabilmektedir.⁴⁵ Bu bağlamda bir örneği Federal Alman Mahkeme kararı vermektedir. Federal Alman Mahkemesi Uluslararası Ceza Kanunu'nun (VStGB) §8, 1.fıkra 9.paragraf muvacehesinde onur kırıcı davranış nedeniyle verdiği kararda iki askerin şişlere geçirilmiş kafalarla verdiği onur kırıcı pozun Facebook'ta gösterilmesinin hak ihlâlini daha da ağırlaştırdığını hükme bağlamıştır.⁴⁶ Onur kırıcı eylemlerin fotoğraflarla dokümanite edilip yayınlanması yapılan eylemin etkilerini daha ağırlaştırması nedeniyle onur kırıcı eylemin kendisinden bağımsız olarak ayrı bir savaş suçu oluşturmaktadır.

3. Dokümantasyonun Hak Talebine Dayanak Teşkil Etmesi

Medyada dağıtılan fotoğrafların etkisi ile oluşan kamuoyu baskısı Uluslararası İnsancıl Hukukun konuya daha yoğun şekilde eğilmesine yol açmıştır.⁴⁷ Abu Garip

⁴³ ICC, 30.9.2008, Rs. ICC-01/04/-01/07, Rn.375 f. - Katanga and Ngudjolo.

⁴⁴ Killmister (n 22) 57.

⁴⁵ ICTY, Urteil v. 10.12.1998, Rs. IT-95_17/1-T, Rn.272,274 - Furunzija.

⁴⁶ BGH, Urteil v. 27.7.2017, NHW 2017, 3667 (367), Rn.53; Robin Geiß und Andreas Zimmermann, '§8, VStGB', in Volker Erb und Jürgen Schäfer (eds.), *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (4.bs, C.9, C.H.BECK, München, 2022) Rn 204f.

⁴⁷ W.Michael Reisman, 'The View from the New Haven School of International Law' (1992) 86 ASIL Proceedings 118.

ABD askeri hapishanesinde işkence gören Iraklı savaş tutsaklarının 2004'te medyada yeralan fotoğrafları kamuoyunda büyük tepki yaratmış,⁴⁸ bu tepki faillerin cezai takibatı yanı sıra siyasi karar vericileri savaş tutsaklarının haklarının temini için harekete geçmeye sevk etmiştir. Münferit bir durumun fotoğraflanması çoğu kez sistematik ihlâllere dikkat çekmiş ve bu şekilde gelecekteki hak ihlallerini önlemek için önlem alınmasını mümkün kılmıştır.⁴⁹

1992'de Sırp savaş tutsakları kamplarında bulunan aç bırakılmış Müslüman savaş tutsaklarının münferit görüntüleri de aynı etkiyi doğurmuştur.⁵⁰ Bosna Savaşının ikonu olan Fıret Alic 25 yıl sonra La Haye Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi önünde Ratko Mladic Davası esnasında savaş tutsağı olarak bulunduğu sırada beslenme eksikliğini gösteren fotoğraflarını protesto amaçlı teşhir etmiştir.⁵¹ Ukrayna Savaşında da OHCHR savaş tutsaklarına karşı işlenen hak ihlallerinin araştırılması bağlamında erişilebilir internet videolarına başvurmaktadır.⁵² Hangi çekimlerin kamuoyunun tepkisine yol açacağı sorusunun önceden cevaplandırılması zordur. Kamuoyu bu nedenle güvenilir bir hak ihlâli takipçisi teşkil etmemektedir. Hak ihlalleri takipsiz kaldığı takdirde insancıl hukuk normlarının gücü zayıflamaktadır.

C. Propaganda Teşkil Eden Eylemler

Savaş tutsaklarını elinde bulunduran devletin propaganda nitelikli yayınları da onur kırıcı davranışların bir türünü oluşturmaktadır.

1. Zafer Kutlaması Amaçlı Teşhir

Savaş tutsaklarını onları analogik olarak av yahut zaferle kazanılan bir obje gibi (ganimet) gösteren çekimler onur kırıcı eylem olarak kabul edilmektedir. III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 16.maddesinde öngörülen ayrımcılık yasağı muvacehesinde ırk ayrımcılığı yapılması yahut sömürgecilik yaklaşımı ile savaş tutsaklarına insan muamelesi yapılmaması kural olarak nefret uyandıran eylem olarak nitelendirilmektedir. Aynı durum III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 120.madde, 4.fıkra hükümlerine göre onurlarına saygı gösterilmesi gereken ölümlerin fotoğrafları ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır.⁵³ Bu kurala uygun olarak Finlandiya Mahkemesi başı kesilen bir askerle poz veren failin fotoğraflarının Facebook'ta yayınlanmasını

⁴⁸ Wender Binder, *Abu Ghraib und die Folgen*, (Transcript Verlag 2013), 180.

⁴⁹ Winter (n 6).

⁵⁰ Roland Huguenin-Benjamin, 'Can Public Communacations Protect Victims?' (2005) 87 [860] ICRC 661.

⁵¹ Tara John, 'The Story of this Shocking Image from a Prison Camp in Bosnia Continues 25 Years Later' (22.11.2017), TIME Magazine.

⁵² UN Documents, 'Situation of Human Rights in Ukraine in the Context of the Armed Attack by the Russian Federation', in OHCHR (ed), *Country Reports (Ukraine)*, 20.06.2022, Rn.107.

⁵³ Ramin Mahnad, 'Shielding Prisoners of War from Public Curiosity', (28.06.2022) ICRC Humanitarian Law&Policy Blog.

onur kırıcı ağır bir eylem olarak görerek yasaklamıştır.⁵⁴ Aynı yaklaşımın Saddam Hüseyin'in oğulları Udai ve Kusai Hüseyin'in naaşlarının 2003'te ABD askeri üsünde (Anatomie Stunde, Freakshow, Vaudeville Attraction ve Völkerschau'da) medyada sergilenmesi bağlamında hakim olduğu görülmektedir.⁵⁵

2. Karşı Tarafa Mesaj Amaçlı Teşhir

Savaş tutsaklarının fotoğrafları sıkça karşı tarafa mesaj amaçlı olarak yayınlanmaktadır. Bu bağlamdaki aşağılanma, onur kırıcı durum Kant'ın onur yaklaşımı ile açıklanmaktadır.⁵⁶ Kurgulanan video çekimlerinde savaş tutsakları suçlarını kabullenmekte, devletlerini lanetleyen yahut karşı tarafı göklere çıkaran sözler söylemektedir. Savaş tutsaklarının propaganda enstrümanı halinde getirilmesi, savaş tutsağını elinde tutan devletin objesi haline getirilmesi savaş tutsaklarını aşağılayan bir durumdur. Amerikan savaş tutsaklarının Irak televizyonunda 1991 Körfez Savaşının bitiminde ve 2003 2.Körfez Savaşı ertesinde yaptıkları açıklamalar,⁵⁷ Ukrayna Savaşında (2021) Rus savaş tutsaklarının suç ve pişmanlık beyanları bu çerçevedeki örnekleri vermektedir.⁵⁸ Savaş tutsaklarının kendi iradeleri yahut iradeleri dışında araçsallaştırılmaları açık olarak tespit edilemese de bulundukları tutsaklık ortamı itibarı ile bu bağlamda onların rızalarının alındığı varsayılmamaktadır.

Savaş tutsaklarının görüntülerinin yayınlanması sadece III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 13.madde, 2.fıkrasında yer alan yükümlülüğü değil, III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 14.madde, 1.fıkrasında düzenlenen bireye saygı ve III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 17.maddesinde düzenlenen savaş tutsakları üzerinden bilgi edinme yasağı kurallarını da ihlâl etmektedir. Savaş tutsaklarının araçsallaştırılması durumunda savaş suçu için gerekli kabul edilen nefret uyandıran eylem kriterinin açık bir hak ihlâli olarak gerçekleştiği kabul edilmektedir. Meselenin ancak tümüne bakıp bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Korkutulan, yaralı olmaları nedeniyle zor altında beyanat veren savaş tutsakları ile basın konferansında beyanat veren savaş tutsaklarının aynı şekilde değerlendirilmesi doğru değildir. Zor altında beyanat vermeyen savaş tutsaklarına karşı savaş suçu işlendiği iddiası kabul edilmemektedir.

⁵⁴ District Court of Kanta Häme, Urteil v. 22.03.2016, Rs. 16/2014.

⁵⁵ Linda Hentschel, *Bilderpolitik in Zeiten von Krieg und Terror, Medien, Macht und Geschlechterverhältnisse* (1.bs b-books 2008) 183.

⁵⁶ Immanuel Kant, *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, (Verlag J. F. Hartknoch, 1785), 52; Günter Dürig, 'Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde, Gehör bei Haftbefehl', (1969) 27 [1-6] BVerfGE.

⁵⁷ Hans-Jürgen Weiss und Ansgar Koch, 'Wie Kriegsereignisse zu Medienereignissen werden', in Marion G. Müller, Thomas Knieper (eds.), *War Visions* (Herbert von Halem Verlag 2005) 303; Tobias Berndt, *War Visions*, (AbeBooks, Verlag Herbert von Halem 2005), 293.

⁵⁸ Patrick Gensing und Pascal Siggelkow, 'Verstoss gegen Genfer Abkommen?' (4.3.2022) ARD Tagesschau (Alman Televizyonu Haber Kanalı).

D. Aşağılayıcı ve Zalim Eylemler

Aşağılayıcı muamele savaş tutsaklarının birey olarak kabul edilmediği, sosyal değerinin ve birey olarak saygı görme hakkının reddedildiği durumlarda söz konusu olmakta ve kural olarak ağır bir onur ihlali olarak kabul edilmektedir.⁵⁹ Aynı durum savaş tutsaklarının vahşi bir hayvan gibi muamele görmesi ve o şekilde gösterilmesi, insan olarak kabul edilmemesi durumunda ortaya çıkmaktadır.⁶⁰ Bu bağlamda tehlikeli olmayan savaş tutsaklarının mahkeme salonlarına metal kafeste getirilmesi bir örnek teşkil etmektedir. AİHM birçok davada bu tür eylemlerin AİHK'nin 3.maddesi muvacehesinde duruşmanın sadece doğrudan ilgili dinleyiciler dışında basına açık olması halinde daha da aşağılayıcı eylemi ağırlaştıracağını kabul etmiştir.⁶¹ Bu çerçevede bireyin insan olmadığından, kendilerinden olmadığından hareket edilerek vahşi hayvan olarak görülmesi, sanığı kontrol edilemeyen bir tehlikeye maruz bırakmaktadır.⁶²

SONUÇ

III No'lu Cenevre Sözleşmesi Jean Jacques Rousseaus'un toplumsal anlaşma yaklaşımında yer alan insanların tutsaklık halinde düşman olmalarının sona ereceği ve yaşamları konusunda endişe etmeme felsefesine istinat etmektedir.⁶³ Savaş tutsaklarının televizyonlarda ve internette teşhir edilmesi onları doğrudan tehlikeye maruz bırakmakta ve onların onurlarını kırmaktadır. Savaş tutsaklarının kişiselleştirilmesi Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından İnsancıl Hukuk ihlallerini Uluslararası Hukuk dogmatğinde tolere edilebilen propaganda nitelikli eylemlerden ayıran kriter olarak kabul edilmiştir. İnsancıl Hukuku ihlâl eden teşhirler somut duruma bağlı olarak savaş suçu teşkil edebilmektedir. Savaş suçu bağlamında nefret uyandıran eylemlerle savaş tutsaklarının bilgi edinme aracı yahut zafer kutlama aracı olarak kullanılması, aşağılanması ve insan olarak muamele görmemesi arasında ayırım yapılması önem taşımaktadır.

Zamanımız teknolojik gelişmelerinin Uluslararası Hukuk uygulamasına ve disiplinine yüklediği üstesinden gelinmesi gereken sorunlar arasında III No'lu Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan "onur" kavramının yorumu da yer almaktadır. Bu sorunun üstesinden gelinmesi "onur" yaklaşımında detaylı bir çalışma yapılması ile mümkün olacaktır. Şimdiye dek halledilmemiş çözüm bekleyen bir diğer hukuki sorun savaş tutsaklarının stratejik dezenformasyon için manipüle edilmesidir. Medya savaş tutsakları kamplarından aldığı görüntüleri mobil telefon ve televizyon üze-

⁵⁹ Reinhardt Koselleck *Vergangene Zukunft: Zur Semantik geschichtlicher Zeiten* (Suhrkamp 1988), 211.

⁶⁰ Erin Steuter and Deborah Wills, *At war with Metaphor* (Lexington Books, 2008), 37.

⁶¹ EGMR, Khodorkovskiy v. Russia, Urteil v. 31.05.2011, Nr.5829/04, Rn.125; EGMR, Sarban v. Moldova, Urteil v. 4.10.2005, Nr.3456/05, Rn.89.

⁶² EGMR, Piruzyan v. Armenia, Urteil v. 26.06.2012, Nr.33326/07, Rn.73.

⁶³ Jeremy Waldron, 'How Law Protects Dignity', (2012), 71 [1] CLJ 200.

rinden zaman ve mekân sınırı olmaksızın ulusal ve uluslararası kamuoyuna hızlıca ulaştırmaktadır. Medya yayınladığı fotoğraflarla kamuoyunu şekillendirmekte ve kamuoyunda etkin olmaktadır. Ancak bu görüntülerin İnsancıl Hukuku ihlâl etme potansiyeli Uluslararası Hukuk ve medya ilişkisinde sorunlara yol açabilmektedir.⁶⁴

Savaş tutsaklarının dijital yayınların yol açtığı onur ihlallerinden korunmasında Uluslararası Hukukun günümüz uygulamasında etkin olamadığı görülmektedir. Savaşan tarafların propaganda mülâhazaları yanısıra, üçüncü tarafların ve medyanın sorumsuzluğu bunun en önemli nedenini oluşturmaktadır. Uluslararası Hukuk medya ilişkisinde bu bağlamda ortaya çıkan problemin *lega lata* çözülmesinde Cenevre Sözleşmelerinin ortak 1.maddesi ve III No’lu Cenevre Sözleşmesi’nin 129.maddesi muvacehesinde sözleşme tarafı devletlerin medyaya savaş tutsakları fotoğraflarının yayınlanmasıyla bağlantılı talimat verme yetkisini kullanması önem taşımaktadır.⁶⁵ Uygulamada sözleşme tarafı devletlerin medya üzerinde talimatları ancak etkisiz kalmaktadır (Fransız ulusal yayın organı “*Le Conseil supérieur de l’audiovisuel*” (CSA) 2003 Irak Savaşında savaş tutsaklarının hukuka aykırı görüntülerinin yayınlanmaması çağrısına uymuştur.⁶⁶ Medyanın Uluslararası Hukuku dikkate alması istisnai bir durum teşkil etse de İnsancıl Hukukun temel prensibi olarak ifade edilen moral değerlere⁶⁷ istinaden medyanın kendi sorumluluğunu idrak etmesinin Uluslararası Hukuk medya ilişkisinde ne denli önem taşıdığı açıktır.⁶⁸ Savaş tutsaklarının haklarının korunmasında onların acılarını merakla takip eden kamuoyuna da bu bağlamda önemli sorumluluk düştüğünün gözardı edilmemesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Berndt T, *War Visions*, (AbeBooks, Verlag Herbert von Halem 2005)

Binder W, *Abu Ghraib und die Folgen*, (Transcript Verlag 2013)

Burri N, *Bravery or Bravado?*, (Brill/Nijhoff, 2015)

Crawford E and Pert A, *International Humanitarian Law*, (2.bs Cambridge University Press 2022)

Hentschel L, *Bilderpolitik in Zeiten von Krieg und Terror; Medien, Macht und Geschlechterverhältnisse* (1.bs b-books, 2008)

Kant I, *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, (Verlag J. F. Hartknoch, 1785)

⁶⁴ Achilles Skordas, ‘Mass Media, Influence on International Relations’ (2012) MPEPIL 16.

⁶⁵ Tina Kempin Reuter und Daniel Thürer, ‘Kriegsberichterstattung und humanitäres Völkerrecht’, (2003) [2] Medialex 103.

⁶⁶ La Haye und Niebergall-Lackner (n 3) Rn.1631.

⁶⁷ Larry May, *After War Ends, A Philosophical Perspective*, (Cambridge University Press 2012) 1

⁶⁸ Saxon (n 35) 419.

Koselleck R, *Vergangene Zukunft: Zur Semantik geschichtlicher Zeiten*, (Suhrkamp 1988)

Luhmann N, *Grundrechte als Institutionen, Schriften zum öffentlichen Recht*, (6.bs, C.24 Duncker&Humblot, 2019)

May L, *After War Ends, A Philosophical Perspective*, (Cambridge University Press, 2012)

Östenberg I, *Staging the World*, (Oxford University Press, 2009)

Rodley N and Pollard M, *The Treatment of Prisoners under International Law*, (3. bs. Oxford University Press, 2011), s.128).

Sassòli M, *International Humanitarian Law, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Rules, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Warfare*, (Edward Elgar Publishing, 2019)

Schmitt, M N, *Tallinn manual 2.0 on the international law applicable to cyber operations*, (Cambridge University Press, 1956)

Steuter E and Wills D, *At war with Metaphor*, (Lexington Books, 2008)

Stuke M, *Der Rechtsstatus der Kriegsgefangenen im bewaffneten Konflikt*, (Mohr-Siebeck, 2017)

Editörlü Kitaplar

Erich Kussbach, ‘Die Würde der Griegsgefangenen und der im Zusammenhang mit dem bewaffneten Konflikt Verstorbenen’ in Dieter Fleck, Horst Fischer, Ulrike Froissart, Wolff Heintschel von Heinegge, Christian Raap (eds), *Krisensicherung und Humanitärer Schutz, FS für Dieter Fleck* (Berliner Wissenschafts-Verlag 2004)

Eve La Haye and Heike Niebergall-Lackner, ‘Art.13, Humane Treatment of Prisoners’, in ICRC (ed.), *Commentary on the Third Geneva Convention* (Cambridge University Press, 2020)

Gerhard Paul, ‘Living Room War’, in Hermann Nöring, Thomas F. Schneider, Rolf Spilker (eds.), *Bilderschlachten. 2000 Jahre Nachrichten aus dem Krieg* (Vandenhoeck & Ruprecht, 2009)

Hans-Jürgen Weiss und Ansgar Koch, ‘Wie Kriegsereignisse zu Medienereignissen werden’, in Marion G. Müller, Thomas Knieper (eds.), *War Visions* (Herbert von Halem Verlag 2005)

Heike Niebergall-Lackner, ‘Art.14’, in ICRC (ed.), *Commentary on the Third Geneva Convention* (Cambridge University Press, 2020)

Horst Fischer, ‘Protection of Prisoners of War’, in Dieter Fleck (ed.), *Handbuch des Humanitarian Völkerrechts in bewaffneten Konflikten*, (C.H.BECK, 1994)

James Crawford, 'Commentary', in Clare Dyer (ed.), *Film of PoWs within Geneva Rules*, (The Guardian 28.03.2003)

Julian Chifu, 'Hybrid Warfare, Lawfar, Informational Warfare' in Gregory Simons and Julian Chifu (eds.), *The Changing Face of Warfare in the 21st Century*, (Routledge, 2017)

Jürgen Wilke, 'Kriege als Medienereignis. Zur Geschichte seiner Vermittlung in der Neuzeit', in Heinz-Peter Preußner (ed.), *Krieg in Medien*, (1.bs C.7 [57], Editions Rodopi, 2005)

Knut Dörmann and Eve La Haye, 'Art.130', in ICRC (ed.), *Commentary on the Third Geneva Convention*, (Cambridge University Press, 2020)

Robert Frau, '§36, Rn.36', in Knut Ipsen, (ed.), *Völkerrecht* (7.bs C.H.BECK, 2018)

Robin Geiß und Adreas Zimmermann, '§8, VStGB', in Volker Erb und Jürgen Schäfer (eds.), *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (4.bs, C.9, C.H.BECK, München, 2022)

UN Documents, 'Situation of Human Rights in Ukraine in the Context of the Armed Attack by the Russian Federation', in OHCHR (ed.), *Country Reports (Ukraine)*, (20.06.2022)

Makaleler

Dörmann K and Colassis L, 'International Humanitarian Law in the Iraq Conflict' (2004) [47] GYIL 293

Dürig G, 'Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde, Gehör bei Haftbefehl' (1969) 27 [1-6] BVerfGE

Fischer H, 'Fernsehaufnahme von Kriegsgefangenen: vom Verstoß zum Kriegsverbrechen' (2003) [244D] Bofaxe

Gensing P und Siggelkow P, 'Verstoss gegen Genfer Abkommen?' (4.3.2022) ARD Tagesschau (Alman Televizyonu Haber Kanalı)

Huguenin-Benjamin R. 'Can Public Communacations Protect Victims?' (2005) 87 [860] ICRC 661

John T, 'The Story of this Shocking Image from a Prison Camp in Bosnia Continues 25 Years Later' (22.11.2017), TIME Magazine

Mahnad R, 'Shielding Prisoners of War from Public Curiosity', (28.06.2022) ICRC Humanitarian Law&Policy Blog

Rayner G, 'We were deceived and used like meat shields' (03.03.2022) The Telegraph.

Reisman WM, 'The View from the New Haven School of International Law' (1992) 86 ASIL Proceedings 118

Reuter TK, and Thürer D, 'Kriegsberichterstattung und humanitäres Völkerrecht' (2003) [2] Medialex 103

Risius G and Meyer MA, 'The Protection of Prisoners of War Against Insults and Public Curiosity' (2010) 33 [295] IRRC 288

Saxon D, 'Covering Syria. Legal and Ethical Obligations of Journalists', (2013) 2 [3] CJICL 411

Skordas A, 'Mass Media, Influence on International Relations' (2012) MPEPIL, 16

Waldron J, 'How Law Protects Dignity', (2012) 71 [1] CLJ 200

Winter M, 'Der völkerrechtliche Schutz Kriegsgefangener von Abbildungen ihrer Person in den Medien' (2004) 42 [4] AVR 425